Cosmologia eminesciană între *Veda* şi *Eda*

George ANCA

Prezentăm câteva toposuri în care cosmologia vedică şi cea eminesciană se „recită" sincronic genezei din *Voluspo* într-un laborator extrapolat – India, Islanda-Norvegia, Dacia-România.

Cosmologia eminesciană în relație cu *Vedele*, în special *Rig Veda*, şi Eddele, în cheie *Voluspo*, ne-a însufleţit, mulți ani, în India (vide *Apo**kali**psa indiană*, 9 volume; *Indoeminescology*; *The Buddha – Letters from the Buddhahood to Eminescu* etc) până recent în fața mormântului lui Ibsen (*Ibsenienii*, 6 volume). De la vedicul Hiranyagarbha (preluat, ca titlu, şi de Baronzi) la *Cosmologia Generalis* a lui Christian Wolff (1783) şi *Luceafărul* lui Eminescu (1883), prin (ne)devenirea bhava-vibhava sau nonuniversomorfism şi ființe noncosmomorfice, printre modelele cosmologice adoptive (Ioana Em. Petrescu) rezonanța arhetipală ne-a acordat rigvedic primordial cu *Scrisoarea I*, oarecum aparte de marea întunecată egipteană, haosul-ou chinezesc, Tiamat tăiată în cer şi pământ (Medeea şi-a tăiat fratele-tomi doar în bucăți).

De pe internet, la hazard, accesăm: Theo-cosmologie, transcosmologie (cosmologie de viziuni cosmologice), cosmologie personală, Weltinsenraum (Rilke), www.histoire-christ-gnose.org: „Mikhai Eminescu (1850-1889) – Poète et philosophe roumain pour qui c'est l'Ormouzd qui est le Dieu bon" (a ne mulțumi şi – numai – cu atât față de tăierea-tomi a lui Eminescu, deodată frate de cruce cu Tiamat – în anii '50, din nou în anii '90, nu doar în țară). Ca un joc tentativ şi: cosmofolclor, chaosmos, cosmopezie românească de ultimă oră sub Perseide via *Luceafărul*, spre o cosmoeminescologie in spe.

Ne întoarcem la *Fragmentarium*, în: M. Eminescu, *Opere*, XV, EAR, 1993: „Dumnezeu e un atom, un punct matematic, punctul comun unde se lovesc toate puterile pământului spre a constitui organismul de legi, sistema cosmică" (p.27)... „Crucea bizantină e ca un fulg de zăpadă, mic reprezentant al universului" (338)... „*Dumnezeul păcii şi al luminii!!* / Acel Michel Angelo al universului, care nu domul Sfântului Petru = bolta cerului a încordat-o puternic deasupra noastră, numită foarte semnificativ *tărie*" (347)... „Sfârşitul lumii după legendele sârbeşti. Când va înceta *patnum potestas* (idee tracică)" (348)... *Rigveda, X. 121*...wer ist der Gott dem wir das Opfer bringen? (701)... *Die Amerikanische Dichtung*... Als Kamadewa kam (704)...

(Antropo)izvorul Eminescu plângându-şi dacic naşterea („Apele plâng, clar izvorând în fântâne") se resanscritizează ubicuu prin traducătoare charismatic indo-eminesciene, Amita Bhose în Bucureşti/Calcutta, Urmila Rani Trikha în Delhi. Vinod Seth a scris multe poeme-folk-lore-Eminescu: "He whom we call Eminescu / Hardly separated from the air anywhere".

Începutul rigvedic al *Scrisorii I* de Mihai Eminescu s-a (re)tradus în sanscrită, dar şi în alte limbi indiene: nasad asinno sad asit tad anim (Rig Veda 10.129)... Da war nicht Sein, nicht Nichtsein (Max Müller)...La-nceput pe când ființă nu era nici neființă

BDD-V2395 © 2006 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:36:09 UTC)

(Eminescu)... adau sampurnasunye na hi kimapi yada sattvamasinna casi (sanskrită, Rasik Vihari Joshi)... Pranihina, sattarahita, ajiva,/Samkalpavyatirikla, dhyanatita. (hindi, Usha Choudhuri)... Tyare natun ko Sat, na asat (gujarati, Mahendra Dave)... Jadon thakian nal main (punjabi, Gurbhagat Singh)... Adiylekku nissunyata nannile (malayalam, O.M. Anujan)... Mudhan Mudhalil, Onrumatra verumaiyil / Oruiyire, oru porulo, jivano illaatha nilaiyil (tamil, P. Balasubramanian).

În *Chandogya Upanishad*, prinşi de moarte în jertfe, zeii s-au smuls din riturile rik, saman, yajur şi s-au întors întru sunetul mistic aum... udgitha este aum...soarele e ca udgitha...pământul este rik şi focul este saman...spaţiul este rik aerul este saman... cerul este rik soarele saman... albul lustru al soarelui este rik sama este întunericul prea negrul shyamasundara... rik este temeiul vorbirii şi sama este temeiul suflării... rik este temeiul ochiului sama este sufletul atman... rik este temeiul urechii şi sama este al minţii...

Tautologia sanscrită-eminesciană *amar-vecinic* în *Odin şi poetul*: „glasul tău / Va-ndulci vecinicia cea *amară* / *A mării* !" poate fi citită şi ca amărăciunea cea nemuritoare a mării / nemuririi, iar dubla vecinicie: amară şi a mării, pentru a se îndulci, are nevoie de un glas cosmic, feminin aici: „Cine-ar fi ştiut / Că-n fundul mării tu trăieşti, copilă, / Ca un mărgăritar, topit din visul / Mării întregi, / Şi nu te temi că aurul din plete-ţi / Se va topi în stele – şi că păru-ţi / Amestecat cu ele-ar străluci / În noaptea-albastră a acestei lumi; / Şi nu te temi că glasul tău /Va-ndulci vecinicia cea amară / A mării!" până la silueta în infinit a Regelui Nord – în *Memento mori* (poate şi omul mare al lui Swedenborg-Baudelaire): „De pe stânca-n care tronă, el picioare de granit / Le întinde-n fundul mării cel amar şi fără fine. / Păru-i alb flutură-n vânturi, stuf de raze lungi, senine, / Umerii, dealuri de neauă se înalţă-n infinit".

Acest virtual androgin cosmic odinic-eminescian este în comuniune cu arhanariswara (jumătate-femeie-dumnezeu) sanscrită. În poetica alamkara, teoretizată şi de însuşi Kalidasa, întâlnirea dintre sentiment (rasa) şi dhvani (sugestie) o repetă pe aceea a lui Shiva cu Parvati. Filosoful Shankaracharya a poetizat doctrina advaita (nondualitatea) în poemul *Sundarya lahari/Frumoasa unduire*: „ Shiva Shakti una de nu-s cu puterea cel augural / Nu poate zămisli nici măcar să se urnească din loc nu poate".

Ca şi unica (dubla-tripla - asonantic, rasa-dhvanic) „vecinicia cea amară a mării", negaţia (dublă/triplă) a nefiinţei – „finţă nu era, nici nefiinţă" (*Scrisoarea I*; cf. şi „Nici mări nici reci unde, nisip nu era" în *Voluspo"*) – nu ascunde („deşi tot era ascuns") sub negativitatea rigvedică perechea (pre)cosmică fiinţă-nefiinţă. „Zamolxe, sămânţă de lumină", „Stihii a lumei patru, supuse lui Arald" (*Strigoii*) sau Hyperion-tânărul voievod-Cătălin (avatarii Luceafărului) traversează ontocosmic acel dhvani din poemul lui Jayadeva *Gitagovinda*: „vdele ai liberat geea o ai purtat globul l-ai strămutat / pe demon l-ai tocat pe bali l-ai înşelat kshatriya ai dezarmat / pe paulastya l-ai biruit plugul l-ai ocolit blândeţe ai răspândit / hoarde ai pecetluit mărire ţie krishna-n zece trupuri creat".

Punctul-Dumnezeu din *Fragmentarium*, *Scrisoarea I - Rigveda*, *Rugăciunea unui dac – Prajapati*: „Pe-atunci erai Tu singur, încît mă-ntreb în sine-mi: / Au cine-i zeul cărui plecăm a noastre inimi?" ni-l arată pe Eminescu, poate, advaitin. Familiar devotului lui Shiva, Kalidasa – *Călin*, dincolo de eufonie (Kali), este o rescriere-avatar-cosmică a *Abhijnana Sakuntala* –, cosmosul-lună-nor încă se întreabă, ca în *Meghaduta/Norul vestitor*: „fum apă rază în împreunare ce altceva e un nor / vezi

BDD-V2395 © 2006 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:36:09 UTC)

vestitorul cuvine-se a fi în toate minţile / uitânde acestea jalnicul yaksha ţine norul de vorbă / kama orbindu-l nu vede ce e viu şi ce nu e nici mort // salţi dintre faste neguri de hula maghonei serv augur / chipuri ţi-nchipui după placul şi kama inimii tale / soarta zvârlindu-mă în depărtare de draga-mi ţie mă plec / ţie nor harnic har revărsându-mi peste nimicnicie // nour cum coperi sufletu-n doruri du-mi dor de suflet pe sus / domn dhanapati mă înstrăină strigă-mi dragei răspunsul / du-te ca vântul în alba alaka palatul aurului / hara-n grădină de mână luna-ţi toarnă aur pe creştet".

(Traducerile autorului)

Mihai EMINESCU
LUCEAFĂRUL / DIVYAGRAHA

în sanscrită de Urmila Rani Trikha

Şukrăgrăhă urrăiati
Vişalăpăkşabhiam svargăm
Ănăntăvaiumargenă
Gachhanvrihădakarăhă săn

Akaşănăkşătrahă tăsiă
Upări nakşătrahă nicaihi
Akaşăhinăjiotihi
Teşăm mădhie vicărăti

Ăsătopătiakaiam săhă
Găcchăn paşiati păritahă
Iugăprathămădivăse
Ivă jiotimudrikam că.

Udgămăsthanat jaiăte
Prătarităhă prăsărăti
Prălăiătarangămădhie
Kamăbhăvenă preritahă.

Simăvininăpradeşăhă
Netrabhaiam nă drşiate
Udbhăvitum viceştăte
Iătră kalo sătaccă.

BDD-V2395 © 2006 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:36:09 UTC)